

Aspektien erityismerkityksiä

Apekti- ja liikeverbiteoria > Aspekti Aspektin sijaintiin vaikuttavat tekijät > Pragmaattiset tekijät > Konteksti venäjänkielinen termi:

1 Määritelmä

Sen lisäksi, että aspektologiassa erotetaan aspektien invariantit merkitykset, voidaan sekä imperfektiivinen että perfektiivinen aspekti jakaa edelleen tapausryppäisiin, jotka muistuttavat merkitykseltään ja käyttötilanteiltaan toisiaan. Jokainen tällainen tapausrypäs, erityismerkitys, heijastaa omalla tavallaan ko. aspektille tyypillisiä semanttisia piirteitä kuten toiminnan sisäistä rajaa, sidonnaisuutta aikaan tai prosessuaalisuutta. Kuitenkin jotkin piirteet tai ominaisuudet tulevat selvemmin esille kuin toiset.

Ei ole olemassa tarkkaa määritelmää tai yksimielisyyttä siitä, mitä kaikkia erityismerkityksiä aspekteilla on. Esimerkiksi V.S.Bondarko (???) erottaa kaikkiin kuusi imperfektiivisen ja neljä perfektiivisen aspektin erityismerkitystä, kun taas Nikunlassi (???) luettelee peräti yhdeksän erityismerkityksen pääluokkaa, jotka lisäksi jakautuvat muutamiin alaluokkiin. Aspektologian klassikko Ju. S. Maslov (???) puolestaan erottaa kummallekin aspektille kolme tärkeintä erityismerkitystä.

Mainittujen luokitusten erot johtuvat pääosin siitä, että toisissa analyyseissa jokin erityismerkitys jaetaan useaksi alamerkitykseksi kun taas toisissa käytetään laveampaa luokittelua. Ei toki ole niin, että esimerkiksi Maslovin suppeassa luokituksessa jätettäisiin jotkin merkitykset kokonaan huomiotta: ne vain ryhmitellään osaksi laajempaa kokonaisuutta kuin muissa luokituksissa.

Tällä kurssilla keskitytään vain valikoituun määrään erityismerkityksiä, niin että painotus on käytetyimmissä ja laajimmin sovellettavissa olevissa luokissa.

2 Perfektiivisen aspektin erityismerkityksiä

Erityismerkityksiä käsiteltäessä on usein tapana aloittaa perfektistä, jolla erityismerkityksiä on perinteisesti nähty vähemmän kuin imperfektiivisellä aspektilla.

Tässä yhteydessä käsitellään seuraavia perfektiivisen aspektin merkitysryppäitä:

1. konkreettis-faktuaalinen merkitys (-)
2. havainnollisen esimerkin merkitys (-)
3. perfektin merkitys ()
4. potentiaalinen merkitys ()
5. summatiivinen merkitys ()

2.1 Konkreettis-faktuaalinen merkitys

Esimerkkejä:

(1) – ? – .

(2) . , .

(3) .

(4)

Konkreettis-faktuaalista merkitystä voi pitää perfektiivisen aspektin *perusmerkityksenä*, koska

- a. Se on vähiten riippuvainen kontekstista
- b. Se ilmaisee selkeimmin perfektiiviselle aspektille tyypillisiä piirteitä
- c. Se on laajimmin levinnyt

Nimensä mukaisesti konkreettis-faktuaalinen erityismerkitys viittaa toimintaan, joka on

1. Konkreettista:
 - kuvaa yhtä yksittäistä, konkreettista toimintakertaa
2. Faktuaalista
 - kuvaa toiminnan totaalisena

2.2 Potentiaallinen merkitys

Esimerkkejä:

- (5) . .
(6) ,

Potentiaallinen merkitys kuvaa puhujan arvioita tekijän kyvystä suorittaa tehtävä.

2.3 Perfektin merkitys

Esimerkkejä:

- (7) . .
(8) . .

Perfektiiivisen aspektin käyttö luo tietyissä tapauksissa yhteyden ilmauksen lausumisajankohdan ja verbin ilmaiseman ajankohdan välille. Tällöin ilmaus saa perfektisen tulkinnan. Esimerkissä 7 toiminnan tulos on nähtävissä lausumishetkellä: henkilö on laihtunut ja vanhentunut. Perfektiiivisen aspektin käyttö esimerkissä 8 puolestaan ilmaisee, että lomake, joka on täytetty on vieläkin jossain lähistöllä: täyttäminen on juuri päättynyt, ja se on toimintana edelleen relevantti nykyhetken kannalta.

3 Imperfektiiivisen aspektin erityismerkityksiä

Luokittelusta riippumatta imperfektiiivisen aspektien erityismerkityksiä on perinteisesti erotettu useampia kuin perfektiiivisellä aspektilla. Tässä keskitytään seuraaviin:

1. konkreettis-prosessuaalinen merkitys (-)
2. rajoittamattoman toiston merkitys (-)
3. yleisesti toteava merkitys (-)
4. rajoitetun toiston merkitys (-)
5. Tilaan, ominaisuuteen tai suhteeseen liittyvä merkitys (,)

3.1 Konkreettis-prosessuaalinen merkitys

Esimerkkejä:

- (9) _____ , _____
(10) _____ (ras)
(11) _____ (nik)

Konkreettis-faktuaalista merkitystä voi pitää imperfektiivisen aspektin *perusmerkityksenä*, koska

- a. Se on vähiten riippuvainen kontekstista
- b. Se ilmaisee selkeimmin imperfektiiviselle aspektille tyypillisiä piirteitä
- c. Se on laajimmin levinnyt

Konkreettis-prosessuaalista merkitystä välittävä toiminta on:

1. Konkreettista:
 - kuvaa yhtä yksittäistä, konkreettista toimintakertaa
2. Prosessuaalista
 - ei kuvaa toiminnan totaalisena
 - ei erota toiminnalle sisäistä rajaa

3.1.1 Konatiivinen merkitys

Imperfektiivisen aspektin konkreettis-prosessuaalisesta erityismerkityksestä voi erottaa kaksi alamerkitystä, jotka ovat käytöltään sikäli yleisiä, että niitä on mielekästä tarkastella omina ryhminään. Nämä kaksi erityismerkitystä ovat konatiivinen ja kestoja korostava merkitys.

Esimerkkejä:

- (12) _____ . _____ (Bon)
(13) _____ , _____

Konatiivisessa merkityksessä viitataan yritykseen suorittaa jokin toiminto.

3.1.2 Kestoa korostava merkitys

Esimerkkejä:

(14) , . (Bon)

(15)

(16)

Painotetaan toiminnan kestoa esimerkiksi verbin toistolla tai kestoä korostavilla adverbiaaleilla kuten , ,